

Лелюшкін Олександр

МИСТЕЦТВО АРХІТЕКТУРИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ І МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПОЄДНАННІ ЯК СПОСІБ ВИЯВУ ТАЛАНТУ МИТЦЯ І ДОМІНУЮЧИХ ІДЕЙ ЕПОХИ

У поданій статті автором представлено аналіз розвитку мистецтва архітектури під час стародавньої доби. Звернено увагу на міжкультурне поєднання, як спосіб вияву таланту митця і домінуючих ідей окресленої епохи.

***Ключові слова:** мистецтво, архітектура, стародавня доба, Італія, Рим.*

Архітектура є виявом людської думки, яка віднайшла своє втілення у твердих матеріальних формах. Все, що історично оточує людину є яскравим відображенням доби, у яку вплетені всі історичні, матеріальні та духовні зміни, перетворення світоглядних цінностей та перспектив. На початку історичного процесу все розглядається дуже просто і буденно, практично для свого застосування, натомість згодом, коли людина розвиває своє бачення навколишнього світу, піддається оцінці його наповнення, все стає іншим і набуває нового значення для людського сприйняття. У такій зміні світоглядного бачення найяскравішу роль відіграють людські творіння, те, що створила людина і що залишила по собі. Найбільш міцно і непорушно світогляд формує архітектура, яка постійно оточує людину, та й сама людина назавжди прив'язує своє життя до архітектури, різнотипної і однакової, житлової та економічної, суспільно значущої та індивідуальної. Архітектура не просто забезпечує людину необхідними умовами для комфортного і звичного життя, для буденних справ, а й формує мистецьке бачення навколишнього світу, переконання і утвердження поглядів на суспільство та життя з погляду

відповідних відчуттів, прагнень і потягів, які формують людську особистість не слабше навчально-виховної системи [5; 8].

Великої мистецької ваги для дослідження має архітектура Італійської Республіки, адже землі Апеннінського півострову віддавна славилися шедеврами мистецтва, літератури, культурними надбаннями, які є визнані в усьому світі. Окрім цього краса італійських гірських хребтів, рівнин та мальовничих заток не лишають байдужими і надихають на створення нових витворів мистецтва. Різноманітна географія Італії породила різноманітні мистецькі надбання [6].

«Стародавню Італію ділять на три частини: Північну, яка уявляє собою велику, дуже врожайну рівнину, і простягається від Альп до річки Рубікона, - Середню, де знаходиться місто Рим, і Південну, або Велику Грецію» [1, с. 5; 6].

Наявність на території південної Італії грецьких колоніальних поселень принесло на землі Апеннін риси античної грецької архітектури, яка змогла зберегтися, змішатися з набираючим силу Римом і зі строкатою римською силою створити єдиний пласт римської архітектури, яка разом з грецькою увійшла до історичної доби античності. К. Лоський в книзі «Нарис римської історії» зазначає: «Колискою римської історії був півострів Апеннінський, або Італія» [1, с. 5; 4].

Контакти римлян з греками, а потім і приєднання до імперії грецьких полісів, призвело до несподіваних наслідків, адже попри усі закони сили та державної могутності, грецька культура та мистецтво не лише не зазнали занепаду, але й з новою силою розквітли на ґрунті римського суспільства. Вища знать Риму швидко почне вивчення давньогрецької, оратори та літератори складатимуть свої промови за прикладом грецьких риторів, а митці та архітектори, натхненні грецькою архітектурою, почнуть створювати грандіозні надбання римської архітектури за прикладом передових мистецьких витворів Давньої Греції. Грецька література,

культура, мистецтва, а особливо, архітектура, заповняють Римську державу і стануть надбанням цивілізації. Житлова архітектура жителів Апеннінського півострову, пройде шлях трансформації між різними архітектурними стилями і наприкінці перебере на себе риси грецького житлового комплексу, з усіма надбаннями та особливостями, які греки також запозичили у вавилонців, фінікійців, асирійців та єгиптян.

Підтвердження цьому ми знаходимо в фундаментальній праці К. Лоського «Нарис римської історії». «Розвиток багатства не міг не вплинути, розуміється, і на розвиток культури, чому разом з тим допомагало найбільш те, що через упокорення Південної Італії, де було багато грецьких колоній, Римляни ввійшли в ближчі стосунки з Греками, культура яких досягнула вже величезного розвитку. В Римі почала поширюватись грецька освіченість. Кожний більш менш заможних Римлянин вважав за потрібне знати грецьку мову, знайомився з грецькою літературою і мистецтвом» [1, с. 31; 4].

Найбільше поєднання архітектурних рис корінних та прийшлих народів Середземномор'я можна побачити на прикладі житла жителів великих островів довкола Апеннінського півострову.

Історик К. Лоський зазначає так: «Коли IV віку перед Різдом Христовим населення Італії мало ось-який вигляд : Північну Італію займали Галлі, Середню - Етруськи і Італіки, Південну - Італіки і Греки. Італіки ділились на кілька народів. В Середній Італії жили на заході - Лятини, Вольськи, Екви і Самніти, частина яких, що мешкала на рівнині коло моря, звались Кампанцями, на сході - Умбри Сабіни і теж Самніти, в Південній Італії жили Люкани і Брутії. З островів, які знаходяться коло Італії, найбільші - Сіцілія, Корсіка і Сардинія. З них в стародавній історії найбільше значіння мала Сіцілія. Середину цього острова населяли Сікулі і Сікани, і вроди італійського походження, береги ж - Греки і Картагенці, які з'явилися з північного берегу Африки з землі Картагенської; ця земля була

заселена виселенцями з Азії, так званими Фінікійцями, народами походження Семітичного, спорідненого з Іудеями» [1, с. 6; 4].

Різноманіття народного населення яскраво дало знати про себе, коли Рим переріс у велику імперію, зумівши зберегти риси народної самобутності кожного народу та міфології, який населяв землі держави [3, с. 117]. Національні культурні, мистецькі та архітектурні особливості, особливо ті, які стосуються будівництва житла, дійшли до нашого часу, даючи наочне уявлення про те, які народи населяли Європейський континент, Апеннінський півострів та острови Середземного моря. В італійській провінції Апулія збереглися житлові будинки народу, який дуже давно населяв ці землі. Вони різко відрізняються від будинків середземноморського, античного, та звичного нам, італійського стилю [6].

Архітектурні надбання римської цивілізації втілилися в архітектурну систему держав Європи. Це відбулося в часи зламу сталих середньовічних порядків, коли в усій Європі запанував дух Просвітництва, Відродження, які стосувалися не лише, повернення до класичних античних принципів і підходів до будівництва. Першочергово Відродження стосувалося змін у ментальності людей, перетворень у їхньому сприйнятті навколишнього світу, повернення до ідей людської значущості, яка виникла в епоху античності. У XIV сторіччі змінюється погляд на архітектуру міст і житло городян. Будівництво починає сприйматися як вияв людських ідей, потреб і прагнень. Цей час дарує найкращих майстрів, які своїм талантом і витворами навечно запам'ятовуються у віках. Риси довершеності античних споруд прослідковуються і в українській архітектурі, в тій, яка була споруджена за доби класицизму у XVI сторіччі і витворах архітектурного мистецтва пізнішої доби. Українська культура та мистецтво є нероздільно пов'язаними з надбаннями європейських націй і європейської цивілізації загалом. Під впливом світоглядних ідей житлової і церемоніальної архітектури українське суспільство також змінювало свої погляди на

будівництво, розглянувши його не лише як об'єктивне наповнення міст і сіл, але і як вияв людських чуттів, один з найбільш значущих та наочних способів показати ідеї і бачення, свій внутрішній світ і справжню людську натуру [5; 7; 9].

На основі опрацьованих джерел, історіографічних матеріалів та після наочного дослідження пам'яток античної архітектури Давньої Греції і Давнього Риму, європейської архітектури доби Ренесансу, Класицизму і Романтизму можна зробити конкретні висновки про те, що архітектура це не беззмістовне і пусте наповнення міст, а яскравий спосіб за допомогою якого людина може виявити себе, увіковічнити пам'ять про себе, як про визначного і талановитого митця і на довгі віки зберегти пам'ять про епоху, у якій була створена певна архітектура, або про епоху, яка надихнула на створення відповідної архітектури. Доцільно зробити висновки про те, що антична цивілізація з усіма її рисами утворилася на територіях постійних міжетнічних контактів представників різних народів і племен, які населяли середземноморські землі. Античність, як історичний пласт увібрала в себе найкращі досягнення багатьох давніх культур, здобутки давніх народів і асимілювавши все це, відтворилася у вигляді тієї досконалої античної спадщини, яка відома нам. Третій висновок стосується того, що можна чітко і яскраво простежити наскрізні лінії у античній архітектурі Давньої Греції і Давнього Риму з архітектурою європейських держав, які утворилися і розвивалися значно пізніше. Античність дарувала їм глибоке мистецьке наповнення, наділяла сенсом і давала змогу виявити талант митця, який створював шедеври європейської архітектури Нового часу.

Список використаних джерел і літератури

1. Горбик О. О. Архітектура первісної доби, давнього світу та античності, архітектура регіонів індуїзму та буддизму: рубрикатор питань та перелік пам'яток світової архітектури. Київ: Фенікс. 2016. 42 с.

2. Горбик О. О. Архітектура середньовіччя (V–XV ст.) та нового часу (XV - початок XX ст.). Київ: Фенікс. 2020. 52 с.
3. Гриценко А. П. Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс). 6 клас. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 144 с. (Серія «Мій конспект»).
4. Лоський К. Нарис римської історії. Гельсінгфорська центральна друкарня. Гельсінгфорс : Гельсінгфорська Центральна Друкарня. 1919. 144 с.
5. Пучков А.О. Нарис історії архітектурознавства. Фенікс. 2013. 196 с.
6. Срібняк І. В. Італія / Italia: короткий нарис історії. Навчальний посібник. Рим-Київ. Consortium scientifico-educatif international Lucien Febrve. 2019. 206 с.
7. Тимофієнко В. Зодчі України кінця XVIII – початку XX століть. Біографічний довідник. Київ : «Головкивархітектура» та «НДІТІАМ», 1999 · 477 с.
8. Тимофієнко В. І. Нариси всесвітньої історії архітектури: Архітектура стародавнього світу. Київ: КНУБА. 2000. 489 с.
9. Чепелик В. В. Зодчі середньовіччя і Нового часу (VI–XIX ст.). Київ: НМКВО. 1991. 123 с.

Наук. керівн.: Артюх В. О., канд. філос. наук, доцент

Ніколаєнко Єлизавета

ЗАВОЮВАННЯ БЕНГАЛІЇ: РОЛЬ ТА НАСЛІДКИ

Завоювання Бенгалії в XVIII столітті є важливим етапом в історії Британської імперії та Індії. Ці події, пов'язані з конфліктами між європейськими торговельними компаніями, величезними битвами і розподілом влади, які суттєво змінили політичний пейзаж та економічні відносини в цьому регіоні.

***Ключові слова:** завоювання, Беналія, Індія, імперія, битва, наваб, конфлікт.*

На початку XVIII століття Бенгалія була слабкою політичною одиницею, розділеною на кілька незалежних навабатів та феодалських провінцій. Ця політична фрагментованість створила умови для експансії іноземних сил та маніпулювання внутрішньою політикою.